

УДК 81'373.46'38:82'38

Підгорна А. Б.¹, Куценко Д. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-313 НУ «Запорізька політехніка»

НАУКОВИЙ ТА ХУДОЖНІЙ ФУНКЦІОНАЛЬНІ СТИЛІ: КЛЮЧОВІ ВІДМІННОСТІ

Оволодіння мовою як засобом спілкування дуже важливе як необхідний складник становлення та розвитку всебічно розвиненої, соціально активної особистості, здатної працювати в різноманітних сферах суспільної діяльності, всесильно володіючи мовою, прививаючи любов до української мови та культури.

Стилістика – розділ мовознавства, що вивчає виражальні можливості мови, а також принципи використання мовних засобів у різних умовах спілкування [2]. Теоретичне значення стилістики – це і її пізнавальне значення як специфічної лінгвістичної теорії; сукупність знань про функції всіх мовних одиниць – фонем, морфем, слів та ін. Практичне значення стилістики. Воно знаходить своє втілення в тому, що ця галузь знань

об'єктивно й суттєво вдосконалює володіння мовою кожним із мовців, формує необхідні для освіченої людини мовленнєві вміння й навички, їхній зміст і обсяг [1].

Розглянемо науковий та художній функціональні стилі, що є досить протилежними по своїй суті, функціям та характеристикам.

1. *Науковий стиль* – функціональний різновид літературної мови, що обслуговує сферу і потреби науки. Основне призначення – повідомлення про результати наукових досліджень, систематизація знань [3].

Науковий стиль неоднаковий за мовним оформленням, поділяється на жанри, кожен з яких, сформувавшись із певного комплексу характерних для цього стилю мовних засобів, обслуговує одну з галузей наукової діяльності людини і зорієнтований на осмислення, розуміння, теоретичне й практичне використання достовірних знань в інтересах усього суспільства чи окремих його верств. Одна з істотних рис наукового стилю полягає в тому, що кожен мовець має аргументувати свої думки – тези, положення. У науковому стилі мови широко використовуються іменники й прикметники. Це надає науковому мовленню нединамічності, статичності.

Граматичні, переважно синтаксичні, особливості наукового стилю:

- тяжіння до складних синтаксичних конструкцій, зокрема до складнопідрядних речень з кількома предикативними частинами;
- переважання граматично повних речень;
- обмежене вживання не по-книжному оформлених конструкцій з розмовним відтінком, які надають емоційного забарвлення науковому викладу.

Структурно й функціонально науковий стиль мови неоднорідний. Мета наукового мовлення полягає і в тому, щоб систематично і об'єктивно викласти певні наукові проблеми, питання [1]. Науковий стиль реалізується в таких жанрах: дисертація, монографія, стаття, підручник, лекція, відгук, анотація, рецензія, виступи на наукових конференціях, дискусії, доповіді на наукові теми [3].

2. *Художній стиль* – це мова художньої літератури, «особливий спосіб мислення, створення мовної картини світу» [3]. Основне призначення стилю – різнобічний вплив на думки і почуття людей за допомогою художніх образів. Художній стиль, як і всі інші мовні стилі, одночасно є і стилем мови, і стилем мовлення, тобто писемним і усним використанням усіх стилетвірних засобів художнього стилю як особливої мовної комунікативної підсистеми [1].

Розглянемо основні ознаки художнього стилю [1]:

Типовими стилетвірними особливостями художнього стилю є певні характеристики – лексичні, фразеологічні і граматичні.

До лексичних та фразеологічних особливостей можна віднести все багатство, розмаїтість лексики – неемоційної й емоційної, навіть і

просторічної, діалектної, бо твори художньої літератури тематично безмежні. Набагато частіше, ніж в інших стилях, у художніх текстах вживаються фразеологізми, особливо ідіоми, прислів'я й приказки, «крилаті» вислови.

Художній стиль мови й мовлення є безмежним і за граматичною формою:

- синтаксична варіативність у побудові речень майже не підлягає регламентації, не обмежується строгими нормами, правилами;
- простежується тенденція до вживання менш громіздких, ускладнених фраз (на відміну від наукового стилю);
- використовуються речення різної модальності та інтонаційного забарвлення: розповідні, питальні, спонукальні, окличні;
- часто допускаються пропуски слів, незакінчені, обірвані конструкції, слова-речення різного типу тощо;

Недопустимою в художньому, як і в кожному іншому, стилі є нестилістичність, тобто функціонально невмотивована заміна одних слів чи граматичних форм іншими. Художньо-образне відтворення навколишнього життя і людини в ньому не повинно бути менш точним чи менш імовірним, ніж нехудожнє, необразне (наприклад, наукове) [1]. Художній стиль реалізується в таких жанрах: трагедія, комедія, драма, водевіль, роман, повість, оповідання, поема, вірш, байка, епіграма [3].

Можна зробити такий висновок, що *відмінність між художнім і науковим* стилями полягає в тому, що науковий стиль орієнтований на систематичний і логічний виклад знань, а його основна мета – передача об'єктивної інформації та обґрунтування результатів наукових досліджень. У ньому домінує використання термінології, віддієслівних іменників, прикметників, що надають тексту статичності. Йому синтаксично характерні складні конструкції, структурна логічність і відсутність емоційного забарвлення. А художній стиль, навпаки, спрямований на емоційний вплив, створення образів та відображення життя через мистецьке бачення. Він вирізняється багатством лексики, використанням тропів (метафор, порівнянь, епітетів), емоційно забарвленими словами, синонімією, фразеологізмами. Синтаксично в ньому присутня варіативність, незавершені фрази, модальність і інтонаційне багатство. Отже, науковий стиль спрямований на раціональність, об'єктивність й точність, тоді як художній стиль – на емоційність, образність й інтонаційне багатство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудик П. С. Стилістика української мови: підручник [Електронний ресурс] / П. С. Дудик. – Київ. : Академія, 2005. – 416 с. – Режим доступу : https://litmisto.org.ua/?page_id=5394 (дата звернення: 2024.12. 05).

2. Семашко Т. Ф. Практична стилістика і культура мовлення: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей [Електронний ресурс] / Т. Ф. Семашко. – Київ : НАІР, 2019. – 256 с. – Режим доступу : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u406/semashko_praktichna_stilistika_i_kultura_movlennya.pdf (дата звернення: 2024.12. 05).

3. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник [Електронний ресурс] / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – 3-тє вид., виправ і доповнен. – Київ : Алерта, 2012. – 696 с. – Режим доступу : <https://kpdі.edu.ua/biblioteka/У/Українська%20мова%20за%20професійним%20спрямуванням%20Шевчук%20С.В..pdf> (дата звернення: 2024.12. 05).